

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата економічних наук Мітал Олени Георгіївни на дисертаційну роботу Задой Олександра Анатолійовича «ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗАОЩАДЖЕНЬ В ІНВЕСТИЦІЇ», подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковою тематикою

Сьогодні стає все більш очевидним, що розвиток української економіки потребує прискорення. Збереження темпів економічного зростання навіть на рівні досягнутих в останні роки буде консервувати та навіть збільшувати відставання України не тільки від європейських країн, а й країн з середнім рівнем розвитку. Вирішення цієї проблеми вимагає значного зростання реальних інвестицій, джерелом яких всередині країни є заощадження. Навіть якщо створити відповідний інвестиційний клімат та досягти значної активізації інвестиційної діяльності економічних суб'єктів без наявності достатніх заощаджень, можна зіткнутися з проблемою порушення макроекономічної рівноваги, що зруйнує позитивний ефект зростання інвестицій. Звичайно, існує ринковий механізм, який здатний забезпечувати досягнення відповідності між заощадженнями та інвестиціями. Однак досить часто рівновага досягається як наслідок економічної кризи, що призводить до значних втрат суспільства. Тому необхідним є державне регулювання процесів формування заощаджень та їх трансформації у інвестиції заради досягнення поставлених суспільством цілей.

У цьому контексті тема виконаної дисертаційної роботи Задой О.А. «Державне регулювання трансформації заощаджень в інвестиції» є дійсно актуальною. Її актуальність підтверджується також безпосереднім зв'язком із одним з основних напрямів наукових досліджень ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля» за темою «Економіка України у нових геостратегічних реаліях: індивід, держава, суспільство» (номер державної реєстрації 0115U000063), у виконанні якої здобувач має суттєвий внесок.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень

Обґрунтованість та достовірність наукових положень підтверджуються аналізом праць вітчизняних та зарубіжних учених, використанням загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, статистичних та емпіричних даних. Наукові положення, висновки та результати, які містяться у дисертації, базуються на глибокому теоретичному аналізі та систематизації наукових праць з проблем державного регулювання макроекономічної рівноваги та основного інструментарію впливу на процеси стимулювання заощаджень та їх трансформації в інвестиції. У процесі дослідження використано такі наукові підходи: історико-логічний метод, метод граничного аналізу, метод кореляційного аналізу, метод системно-функціонального аналізу, економіко-математичне моделювання. У роботі досліджено макроекономічні показники як

України, так й інших країн світу.

Об'єкт, предмет, мета роботи логічно пов'язані та чітко окреслюють поле дослідження. Об'єктом дослідження виступають процеси державного регулювання трансформації заощаджень в інвестиції. Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні положення щодо удосконалення процесів державного регулювання трансформації заощаджень в інвестиції. Дисертантом досить чітко сформульована мета дослідження, яка спрямована на розвиток теоретичних та науково-методичних положень і розробку практичних рекомендацій щодо державного регулювання процесів формування заощаджень та їх трансформації в інвестиції.

Обґрунтування обраної теми дисертації слід вважати змістовним та переконливим, а коло вирішуваних завдань таким, що сприяє розкриттю теми та досягненню мети дослідження.

Таким чином, пропозиціям, розробкам та висновкам, які представлені в дисертації, властива повнота та логічність викладення, достатній рівень обґрунтованості і достовірності, наукова новизна.

Наукова новизна отриманих результатів та їх достовірність

Дисертаційна робота складається з трьох розділів, кожен з яких характеризується певним внеском у розвиток теорії та практики державного регулювання процесів трансформації заощадження в інвестиції, а також їх зв'язку з досягненням макроекономічної рівноваги, а саме:

- розкрито економічну сутність поняття «заощадження» та визначено умови досягнення макроекономічної рівноваги (підрозділ 1.1, 1.2);
- узагальнено теоретико-методичні засади дослідження доходного циклу та варіантів трансформації заощаджень в реальні інвестиції (підрозділ 1.3);
- оцінено роль фінансових посередників в трансформації заощаджень у реальні інвестиції з метою досягнення макроекономічної рівноваги (підрозділ 2.2);
- обґрунтовано причини виникнення «розривів» у ланцюгах трансформації «заощадження–інвестиції» та визначено інструменти державного регулювання їх усунення (підрозділ 2.3);
- розвинуто науково-теоретичний підхід до обґрунтування мети, обмежень та умов державного регулювання трансформації заощаджень в інвестиції (підрозділ 3.1);
- удосконалено методичний апарат прогнозування макроекономічних показників та визначено можливості використання методів державного впливу на заощаджувальні й інвестиційні процеси (підрозділ 3.2);
- обґрунтовано науково-методичні засади державного впливу на формування інституційного середовища трансформації заощаджень в інвестиції (підрозділ 3.3).

Аналіз наукових результатів підтверджує їх достовірність. Вивчення дисертаційної роботи Задої Олександра Анатолійовича дає можливість виділити найбільш важливі наукові результати, що містять наукову новизну. До таких результатів можна віднести:

1. Розкриття механізму прийняття рішення економічним суб'єктом щодо поділу його наявного доходу на споживання та заощадження. При цьому дисертант вдало використовує принципи граничного аналізу та рівноважного підходу. Це дозволяє уточнити саме поняття заощаджень та виділити фактори, які впливають на рішення економічного суб'єкта про відмову від використання частини наявного доходу на поточне споживання заради заощаджень (стор. 35-40). Саме ці фактори й повинні бути об'єктом державного регулювання для досягнення бажаних обсягів заощаджень.

2. У дисертаційній роботі доповнено поняття доходного циклу. Здобувач не обмежується аналізом перетворенням заощаджень у якісь фінансові інструменти, а намагається прослідкувати їх трансформацію у реальні інвестиції. Цьому сприяло обґрунтування процесу перетворення заощаджень на приріст фінансових активів, приріст нефінансових активів та резерви, яке автор пропонує для поглиблення теоретико-методичних засад дослідження доходного циклу (стор.77-81). Такий підхід демонструє принципову неможливість перетворення всіх заощаджень у реальні інвестиції та створює теоретичні передумови для формування заходів державного впливу на усунення розривів у ланцюгах трансформаційних процесів.

3. Здобувач слушно наголошує на тому, що перетворення частини приросту первинних фінансових активів на значно більші за обсягом реальні інвестиції можливо при посередництві фінансових інституцій (стор.88-92, 98-103, 106-108, 115-117). Автор приходить до такого висновку оцінюючи інвестиційні перспективи кожного з елементів заощаджень шляхом прямого інвестиційного використання заощаджень їх власниками (прямі капітальні інвестиції) або опосередкованого інвестування через банківські кредити (опосередковані капітальні інвестиції). Такі перетворення мають забезпечувати компенсацію втрат від вибуття частини заощаджень з процесу їх трансформації в інвестиції та підтримувати макроекономічну рівновагу.

4. Варто звернути увагу на пропозиції автора щодо виявлення «розривів» у ланцюгах трансформації заощаджень в інвестиції та застосування мультиплікатора трансформації з метою державного регулювання їх усунення. Наукову зацікавленість визиває запропоноване авторське визначення мультиплікатора трансформації, що розраховується як відношення суми приросту фінансових активів та готівкових резервів до різниці між приростом фінансових активів і частиною заощаджень, що поповнює кошти, які обслуговують фінансові ринки (стор.127-129). Використання зазначеного методу дасть можливість державі визначати цільовий рівень грошового мультиплікатора для запобігання виникненню загрози надвиробництва, стимулювання інвестиційної діяльності та стабілізації макроекономічної динаміки.

5. Цікавими є також пропозиції Задой О.А. стосовно обґрунтування мети, обмежень та умов державного регулювання трансформації заощаджень в інвестиції (стор. 142-144). За розрахунками автора, досягнення щорічних темпів зростання ВВП на рівні 5-6% може бути досягнуто за таких обмежень: підтримка макроекономічної рівноваги заощаджень та інвестицій; зростання

питомої ваги валових нагромаджень у ВВП до 25%; збільшення обсягів споживання не менше ніж на 2-3% щорічно. Використовуючи запропоновану у дисертації послідовність розрахунку основних макроекономічних показників, автором зроблено прогноз розвитку України до 2020 р., який показує принципову можливість забезпечення таргетованих темпів економічного зростання при збереженні макроекономічної рівноваги (стор. 145-157).

Теоретична цінність і практична значущість наукових результатів та їх використання

Наукова цінність результатів дослідження полягає у формуванні теоретичних положень і висновків, які збагачують наукові дослідження у сфері державного регулювання процесів формування заощаджень та їх трансформації в інвестиції.

Практична значущість результатів дослідження полягає в удосконаленні науково-методичного забезпечення державного регулювання трансформації заощаджень в інвестиції. Рекомендації щодо прогнозування розвитку української економіки до 2020 р. викладені у дисертації Заді О.А. були прийняті до використання у розробці стратегії діяльності Дніпропетровської торгово-промислової палати. Пропозиції щодо мобілізації заощаджень домогосподарств прийнято до впровадження страховою компанією «Кремійнь» та комерційним банком «CONCORDBANK».

Розробки автора використано в навчальному процесі Університету імені Альфреда Нобеля.

Пропозиції автора було схвалено на 14 науково-практичних конференціях у Дніпрі, Києві, Кривому Розі, Луцьку, Кременчуці, Запоріжжі, Львові, Жешуві (Польща). Таким чином, основні положення дослідження пройшли всі види апробації: вони опубліковані, впроваджені, обговорені на науково-практичних конференціях різного рівня.

Публікації основних результатів дослідження, відповідність автореферату змісту дисертації та рівень їх викладення

Обсяг друкованих праць та їх кількість відповідає чинним вимогам щодо публікацій основного змісту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Результати дослідження викладені автором у 21 науковій праці (дисертанту належить 5,31 друк. арк.), 5 статей у наукових фахових виданнях, 2 статті у виданнях, які включено до міжнародних наукометричних баз, 14 статей в інших виданнях.

Основні положення і результати дисертаційного дослідження, висновки і рекомендації доповідалися і одержали позитивну оцінку на 14 науково-практичних конференціях різного рівня.

Автореферат дисертаційної роботи відповідає за своїм змістом та структурою дисертації.

В авторефераті в достатній мірі розкрито основні наукові результати, які одержано в процесі дослідження, ступінь новизни розробок, висновки та

рекомендації дисертаційної роботи. Усі пункти наукової новизни дослідження, заявлені в авторефераті, необхідним чином відображено у дисертації.

Стиль викладення матеріалів дослідження, наукових положень, висновків та рекомендацій відзначається логічністю і забезпечує доступність сприйняття для фахівців.

Тема і зміст дисертаційної роботи відповідають паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Дискусійні положення і зауваження до змісту та оформлення дисертації

Позитивно оцінюючи отримані здобувачем результати дослідження, їх наукову новизну та практичну значущість, необхідно відзначити дискусійні положення дисертації та окремі недоліки і зауваження:

1. Для оцінки сили дії стимулів заощаджувальної діяльності здобувач вводить поняття міри (стор.44), зауважуючи, що воно може бути використане при розробці механізмів державного регулювання процесів заощаджень. Але, з одного боку, це поняття не знайшло достатнього теоретичного обґрунтування у самій дисертації, а з іншого – автор не використовує його у своїх подальших обґрунтуваннях державного регулювання трансформації заощаджень в інвестиції.

2. Доволі дискусійним виглядають твердження здобувача щодо різних моделей економічного розвитку, властивих для окремих країн (стор.56-61). У дисертації відсутні чіткі критерії виділення, наприклад, споживацько-орієнтованої моделі, до якої віднесено економіку Аргентини. Не достатньо аргументованим виглядає й опис моделей, властивих Грузії, Вірменії, Нікарагуа та Єгипту.

3. Не отримала свого належного обґрунтування в цілому цікава думка автора про відмінності між поняттями «збалансована» та «рівноважна» економіка (стор. 104-105). Автор переносить ці поняття з мікрорівня на макрорівень, не вдаючись до аргументації своїй дії.

4. Потребує додаткової аргументації пропозиція автора щодо захисту інвестицій домогосподарств в інститути спільного інвестування шляхом створення спеціального фонду гарантування (за схемою гарантування вкладів у комерційні банки) (с.160). З одного боку, це дійсно збільшить довіру до ІСІ, але з іншого значно збільшить трансакційні витрати самих фінансових посередників та, відповідно, знизить доходність інвестицій домогосподарств. Тому без спеціальних розрахунків та співставлення вигравів та програшів від запропонованих заходів їх запровадження не уявляється можливим.

5. Можна висловити й ряд технічних зауважень. Для окремих рисунків здобувач вказує, що вони є авторською розробкою (наприклад, рис.1.1, 1.2, 1.3 та ін.). Разом з тим, частина запропонованих рисунків не супроводжується таким підписом (наприклад, 3.2), хоча із змісту витікає, що вони теж є результатом авторського наукового пошуку.

Наявність вищезазначених зауважень не змінюють принципових положень дисертаційної роботи, яка має високий науковий рівень і містить вагомі наукові результати.

Загальні висновки і оцінка дисертації

Дисертаційна робота Задої О.А. виконана на достатньо високому науковому рівні, містить нові теоретичні узагальнення та науково-методичні підходи до вирішення актуального наукової завдання щодо обґрунтування та науково-методичних положень і розробка практичних рекомендацій щодо державного регулювання процесів формування заощаджень та їх трансформації в інвестиції. Актуальність теми дослідження, науковий рівень і практичне значення дисертації відповідають вимогам, що ставляться до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Завдання дослідження охоплюють широке коло питань, що дозволило автору всебічно вивчити досліджуваний об'єкт і досягти поставленої мети. Роботу позитивно відрізняє продумана структура, чіткість та логічність розв'язання завдань дослідження, обґрунтованість та аргументованість методів використаних підходів. Стиль викладення тексту дисертації носить науковий характер.

Таким чином, викладене дозволяє стверджувати, що дисертація на тему «Державне регулювання трансформації заощаджень в інвестиції» за якістю дослідження, рівнем наукової новизни одержаних результатів і їхньою практичною цінністю відповідає вимогам відповідно до пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів» (затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 зі змінами), а її автор, Задоя Олександр Анатолійович, заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

**Офіційний опонент,
доцент кафедри обліку та аудиту
Таврійський національний університет
імені В.І. Вернадського
Міністерства освіти і науки України**

О.Г. Мітал
О.Г. Мітал

Відомості 247
від 03.05.2018